

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesine Prematüre Bebeği Yatan Ebeveynlere Verilen Yatış Eğitiminin Stres Düzeylerine Etkisi

The Effect of Hospitalization Education Given to the Parents of Premature Babies in Intensive Care Unit on Their Stress Levels

Sevda Doğru¹, Aysel Topan²

¹Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Zonguldak, Türkiye

²Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Zonguldak, Türkiye

Öz

Giriş: Çalışma, yenidoğan yoğun bakım ünitesine (YDYBÜ) prematüre bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerini azaltmaya yönelik verilen yatış eğitiminin etkinliğini değerlendirmek amacı ile yarı deneysel tipte planlanmış olup, ön test (eğitim öncesi) son test (eğitim sonrası) tek gruplu bir araştırma olarak yapılmıştır.

Yöntemler: Eğitim öncesi ebeveynlerin onamları alındıktan sonra bebeklerini ilk kez görmeleri sağlanmış ve ebeveynlere "YDYBÜ anne-baba stres ölçeği" uygulanmıştır. Uygulama aşamasında "YDYBÜ ebeveynlere yatış eğitimi kitapçığı" eşliğinde ebeveynlere eğitim verilmiş ve eğitim sonunda kitapçık ebeveyne teslim edilmiştir. Eğitim sonrası aşamada ise tekrar ebeveynlere "YDYBÜ anne-baba stres ölçeği" uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan ebeveynlerin anne-baba stres ölçeği ve alt gruplarının puan ortalamaları incelendiğinde; 1. ve 2. değerlendirilmede, eğitim öncesi ve sonrası anne-baba stres ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Birinci ve 2. değerlendirmede eğitim öncesi ve eğitim sonrası ölçeğin "bebeğin görünümü ve davranışları" ile "bebekle ilişki ve anne baba rolü" alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Ancak 1. ve 2. değerlendirmede, eğitim öncesi ve sonrası "görüntü ve sesler" alt boyutunda puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Sonuç: YDYBÜ'de prematüre bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerini azaltmak için verilen yatış eğitiminin ebeveynlerin stresini azalttığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Prematüre bebek, yenidoğan yoğun bakım, yatış eğitimi, ebeveyn, stres

Abstract

Introduction: The study was planned as a semi-experimental type in order to evaluate the efficacy of hospitalization education given for decreasing stress levels of the parents whose babies were hospitalized in neonatal intensive care unit (NICU) and it was performed as a study including pre-test (before education) and post-test (after education) single group.

Methods: Parents were made to see their babies for the first time before the education after getting informed consent from them; and they underwent "parent stress scale-NICU". Parents were given education with the guidance of "booklet for hospitalization education for parents-NICU" during the treatment, and the booklets were delivered to the parents at the end of the education.

Results: When the mean scores of the parents from parent stress scale and its subscales were examined, it was detected that there was a statistically significant difference in total mean parent stress scale scores before and after the education at 1st and 2nd evaluations ($p<0.05$). It was also observed that there was a statistically significant difference between the subscales of "appearance and behaviors of the baby" and "relationship with the baby and parenting role" before and after the education at 1st and 2nd evaluations ($p<0.05$). However, no significant difference was found in the subscale of "images and sounds" before and after the education at 1st and 2nd evaluations ($p>0.05$).

Conclusion: It was concluded that the hospitalization education given to decrease stress levels of the parents whose babies were hospitalized in NICU decreased the stress of the parents.

Keywords: Premature baby, neonatal intensive care, hospitalization education, parent, stress

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Aysel Topan, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Zonguldak, Türkiye **E-posta:** ayskose@hotmail.com **ORCID ID:** orcid.org/0000-0002-5883-0045

Geliş Tarihi/Received: 08.01.2020 **Kabul Tarihi/Accepted:** 26.08.2020

©Telif Hakkı 2021 Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği
Çocuk Acil ve Yoğun Bakım Dergisi, Galenos Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Giriş

Yenidoğan dönemi doğumdan itibaren ilk 28 günlük süreyi içerir ve neonatal dönem olarak adlandırılır. "Normal yenidoğan" dediğimizde yenidoğanda fizyolojik, patolojik ya da nöromüsküler sorunların olmaması durumu olarak ifade edilmektedir. Miadında (termde) yenidoğan ise gestasyonun 37-42 haftaları arasında doğan yenidoğandır. Erken (preterm) doğum ise 20-36 arası gestasyon haftasında doğan yenidoğanlar olup, sıklığı dünyanın birçok ülkesinde gitgide artmaktadır.^{1,2}

Bir bebeğin yenidoğan yoğun bakım ünitesine (YDYBÜ) yatırılması hem bebek hem de aile için aşırı stresli bir durum hatta kriz olarak yorumlanabilmektedir.³⁻⁶ Ebeveynlerin bu olumsuz duygusal yanıtlarını dört aşamayla sınıflandırabiliriz; 1) Şok, korku ve aşırı kaygı, 2) Acizlik hissi, 3) Durumun gerçekliğini kavramada gecikme, 4) Durumu anlama ve umutsuzluk, kızgınlık, suçluluk gibi karmaşık duygular. Ebeveynler, sağlıklı doğmasını hayal ettikleri bebeklerinin prematüre doğması durumunda şok, endişe, keder, suçluluk gibi bir sürü olumsuz duygular yaşayabilirler.^{4,7,8} Baker⁹ ve Frazier ve ark.'nın¹⁰ yapmış oldukları çalışmalarında da hemşirelerin yoğun bakım ortamında yaşanan anksiyeteyi azaltmak amaçlı düzenlemeleri yeterince yapamadıklarını, daha çok ilaç uygulamalarına odaklandıklarını belirtmişlerdir.^{9,10} Yine çalışmalarda bu düzenlemeleri engelleyen nedenler arasında hemşirelerin yoğun çalışma tempoları nedeniyle ailelere yeterli zaman ayıramadıkları, ailelerin eğitilmesinin iş yüklerini artıracığı düşüncesi yer almıştır.^{3,5} Sağlıklı ya da erken doğan bebeklerin, ebeveynleri ile karşılaşmadan YDYBÜ'ne yatırılan bebeklerin ebeveynlerinin, artan anksiyete, depresyon ve travma belirtilerini yüksek düzeyde yaşadıklarına inanılmaktadır. Sıkıntılarının da bebeğin YDYBÜ ortamında izolasyonla ilişkili olduğu düşünülmektedir.¹¹ Yenidoğanın yoğun bakım ortamında olmasının özellikle annelerde yüksek düzeyde kaygı oluşturduğu bilinmektedir.

Aile merkezli bakım (AMB), sağlık hizmeti verenler ile hastaların aileleri arasında işbirliğine dayalı, sağlık hizmetinin planlanması, sunulması ve değerlendirilmesini içeren bir bakım yaklaşımıdır. Aileler ve sağlık kuruluşu arasında sağlıklı karar verme ve bir ortaklık anlayışıdır. Bu yaklaşıma göre; ebeveynler bebeklerini görmeden önce yoğun bakım ünitesi ve bebeğin görünümü ile ilgili anlayabileceği düzeyde bilgi verilmelidir.¹²⁻¹⁴

Yenidoğan yoğun bakım hemşiresi, anne ve babaların davranışsal tepkilerinden kaygı durumlarını değerlendirmeli, aile üyelerinin bilgilendirilmeye yönelik gereksinimlerinin karşılanabilmesi için bilgilendirmeye yeterince zaman ayırmalıdır, ve yoğun bakım ünitesini ve hastaneyi tanıtan kısa, açıklayıcı, tanıtıcı, anlaşılır broşürler mutlaka hazırlanmalıdır.^{15,16}

Bu çalışma, YDYBÜ'ne prematüre bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerini azaltmaya yönelik olarak verilen yatış

eğitiminin etkinliğini değerlendirmek amacı ile yarı deneysel tipte planlanmış olup, ön test son test tek gruplu bir araştırma olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler

Araştırmanın amacı ve tipi

Araştırma YDYBÜ'ne prematüre bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerini azaltmaya yönelik verilen yatış eğitiminin etkinliğini değerlendirmek amacı ile gerçekleştirilen ön test son test tek gruplu yarı deneysel bir çalışmadır.

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırmanın örneklemini Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Yenidoğan Yoğun Bakım Servisi'nde Mart 2016-Eylül 2016 tarihleri arasında tedavi gören prematüre bebekler oluşturmuştur. Araştırmanın yapıldığı YDYBÜ 3. basamak bir ünitedir. Araştırmanın örneklemini GPower 3.0.10 programı kullanılarak %5 tip 1 hata ve %80 güç değerleri için 90 olarak belirlenmiştir.

Ebeveynlerin araştırma kapsamına alınma ölçütleri;

- Otuz altı hafta ve altı doğan bebek ebeveynleri (anneler ve babalar),
- Bebeği en az yedi gün yatan ebeveynler,
- Oksijen desteği almış bebek ebeveynleri,
- Operasyon geçirmemiş bebek ebeveynleri,
- Ebeveynlerin okuma yazma biliyor olması.

Verilerin toplama araçları

Verilerin toplanmasında;

- Aile-bebek tanıtım formu
- YDYBÜ anne-baba stres ölçeği
- YDYBÜ ebeveynlere yatış eğitimi kitapçığı bilgilendirilmiş gönüllü olur formu kullanılmıştır.

Aile-bebek tanıtım formu: Araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda geliştirilmiştir.^{1,3,4,17,18} Form çocuğa ve ebeveynlerine yönelik sosyodemografik özellikler ile bebeğe ait toplam on yedi soru içermektedir.

YDYBÜ anne-baba stres ölçeği: YDYBÜ anne-baba stres ölçeği, üniteye fiziksel ve psikososyal çevreden kaynaklanan stresörlerin anne-babalar tarafından algılanma düzeylerini belirlemek amacıyla, Miles ve ark.¹⁹ tarafından 1993 yılında geliştirilmiştir. Anne ve babalara ölçekteki her bir değişkenin stres düzeyi sorularak 1'den (stresli değil) 5'e (aşırı derecede stresli) kadar derecelendirme yapılmıştır. Bebeğin üzerinde veya yanında bulunan tüpler ve diğer ekipmanın varlığı, bebeğin renginin aniden değişmesi ya da bebeğin solunumunun durması gibi ifadeleri doldururken, bebeklerinde bu belirtiler

bulunmayan anne-babalar bu maddeleri işaretlememişlerdir. Onlara sadece deneyimledikleri değişkenleri işaretlemeleri söylenerek, ölçekten 2 ayrı puan elde edilmiştir.

1. Değerlendirme: Anne-babaların ölçek üzerinde işaretledikleri ve deneyimledikleri stres düzeyidir. YDYBÜ’de, ortamdaki kaynaklanan her bir stres verisinin derecesini daha iyi anlayabilmek için bu puanlama kullanılır.

2. Değerlendirme: Anne-babaların deneyimlemedikleri değişkenlere de puanlamada 1 puan verilerek, bu değişkenin herhangi bir stres oluşturmadığı farz edilerek skorlama yapılır. Anne-babaların yaşadığı stres seviyesini tanımlamak için bu puanlama kullanılır.

Ölçeğin ülkemizdeki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Turan ve Başbakal²⁰ tarafından yapılmıştır.²⁰ Cronbach Alpha katsayısı; YYBÜ anne-baba stres ölçeği 1. değerlendirme sonucuna göre 0,89, 2. değerlendirme sonucuna göre 0,90 olarak saptanmıştır. Her iki değerlendirmede de Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları oldukça yüksek olarak bulunmuştur.

YDYBÜ ebeneynlere yatış eğitimi kitapçığı: Kurumun YDYBÜ’nün krokisi, yoğun bakım ünitesinde bebeklerin bakım ve amaçları, ziyaret koşulları, yoğun bakım solunum cihazlar ve monitörler, anne sütü önemi ve saklama koşulları, yatan bebeklerin nasıl beslendikleri, taburculukta evde bakıma yönelik öneriler gibi ilgili literatürden yararlanılarak bilgilerin yer aldığı, araştırmacı tarafından hazırlanan “YDYBÜ ebeneynlere yatış eğitimi kitapçığı” hazırlanmıştır.

Araştırmanın uygulanması

Veri toplama sürecine başlamadan önce gerekli kurumlardan araştırmanın yapılabilmesi ve etik sorun olmaması için izinler alınmıştır. Bunu takiben ön uygulama ve uygulama yapılmıştır (Şekil 1).

Ön uygulama aşaması: Ön çalışma, örneklem grubuna alınmayan, prematüre bebeği yenidoğan yoğun bakımda yatan ve okuma-yazması olan 10 ebeveyn üzerinde yapılmıştır. Ön uygulama kapsamına alınan ebeveynler araştırma grubuna dahil edilmemiştir.

Uygulama Aşaması

Eğitim öncesi aşama: Araştırma kapsamında Mart 2016-Eylül 2016 tarihleri arasında aile ile görüşülüp onam alındıktan sonra ebeveynlerin bebeğini ilk kez görmesi sağlanmıştır. Sonrasında ebeveynlere aile-bebek tanıtım formu ve YDYBÜ anne-baba stres ölçeği uygulanmıştır.

Uygulama aşaması: Prematüre bir bebeğin YDYBÜ’ne yatırılması hem bebek hem de aile için aşırı stresli bir durum hatta kriz olarak yorumlanabilmektedir. Bu nedenle araştırmada yapılan yatış eğitimi ile, bebeklerin yatışı ile başlayan ilk 7 günde ebeveynlerin stresini azaltmak amaçlanmıştır. Çünkü ebeveynlerin yatışta ve yatışı takiben ilk bir haftada stresini

azaltmak sürecin daha sağlıklı ve verimli yürütülmesinde önem arz etmektedir.

YDYBÜ ebeveynlere yatış eğitimi kitapçığı 2 bölümden oluşmaktadır. Her bölüm eğitimi 2 oturum olmak üzere, toplam 4 oturumda eğitim verilmiştir (Şekil 2).

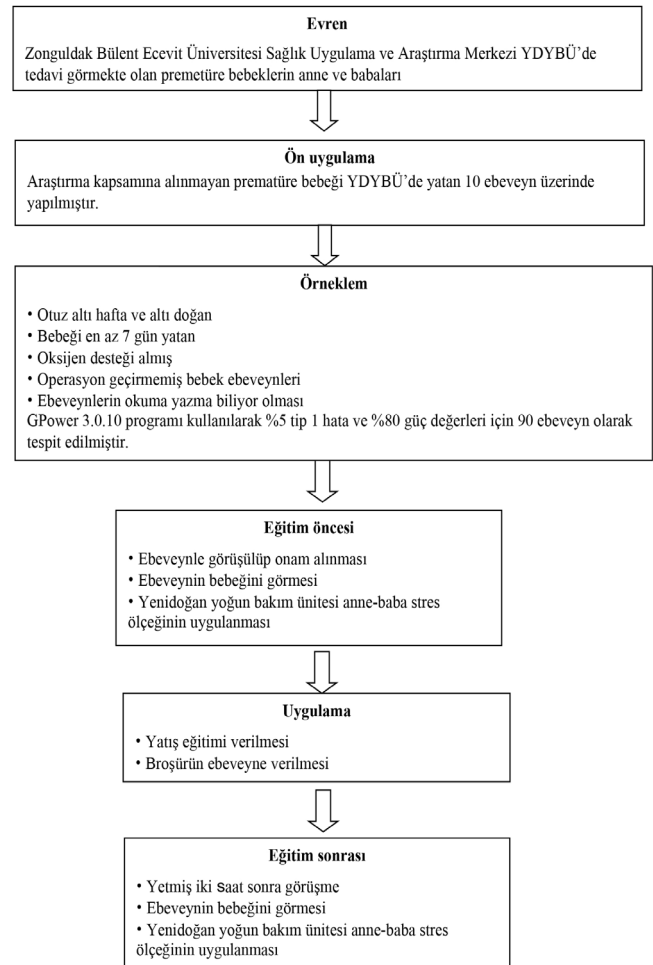
Birinci bölüm 1. oturum, yatış sonrası ebeveynlerin bebeklerini ilk kez görmesini takiben,

Birinci bölüm 2. oturum yatışın ikinci gününde saat 14.00-15.00 saatleri arasında,

İkinci bölüm 1. oturum yatışın üçüncü gününde saat 14.00-15.00 saatleri arasında,

İkinci bölüm 2. oturum yatışın dördüncü gününde saat 14.00-15.00 saatleri arasında uygulanmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan “YDYBÜ ebeveynlere yatış eğitimi kitapçığı” eşliğinde ebeveynlere eğitim verilmiş ve eğitim sonunda kitapçık ebeveynlere teslim edilmiştir.

Şekil 1. Uygulama şeması

YDYBÜ: Yenidoğan yoğun bakım ünitesi

Bebeğin yatışı ile başlayan “YDYBÜ ebeveynlere yatış eğitimi” toplam dört gün sürmüştür. Araştırma kapsamına alınan tüm bebeklerin ebeveynlerine aynı eğitim verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan prematüre bebeklerin hepsi takip ve tedavilerinin ardından taburcu edilmiştir.

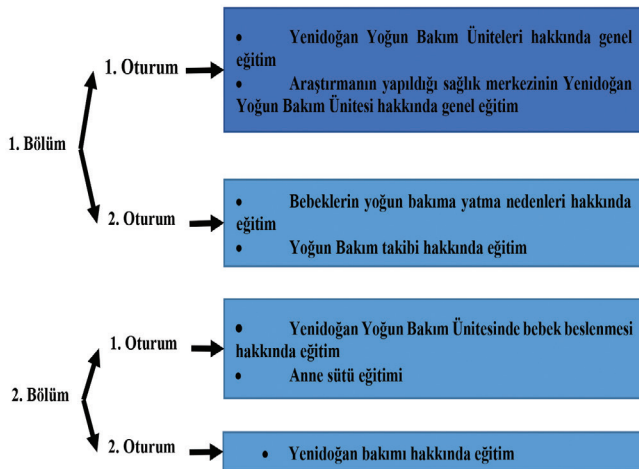
Eğitim sonrası aşama: Toplam dört gün süren eğitimde 72. saat son test aşamasında ebeveynler bebeğini gördükten sonra tekrar ebeveynler ile görüşülüp “YDYBÜ anne-baba stres ölçeği” uygulanmıştır. Sonuç olarak araştırma 7. günün sonunda sonlandırılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Çalışma verileri IBM SPSS Statistics 22 programına aktararak analizler tamamlanmıştır. Veriler değerlendirilirken kategorik değerşkenler için frekans dağılımları, sayısal değerşkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama ± standart sapma) verilmiştir. Uygulanacak analizlere karar verebilmek için anne-baba stres puanı ile alt boyut puanlarına Kolmogorov-Smirnov normallik testi uygulanmıştır. Test sonucunda tüm puanların normallik varsayımını sağladığı ($p>0,05$) görülmüş ve bu nedenle karşılaştırmalarında parametrik testler kullanılmıştır. İki bağımlı grup arasında farklılık olup olmadığı bağımlı örneklem t-testi, iki bağımsız grup arasında puanlara göre farklılık olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. İki den fazla bağımsız grup arasında puanlara göre farklılık olup olmadığı ANOVA ile incelenmiş olup hangi gruplar arasında farklılık olduğuna ise Tukey testi ile bakılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülmesinde bilimsel ve evrensel etik ilkelere dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerinden yazılı ve sözlü onam alınmıştır. “Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu”ndan etik kurul izni

Şekil 2. Yenidoğan yoğun bakım ünitesi ebeveynlere yatış eğitimi kitapçığı eğitim bölümleri

(02.03.2016/106) alınmıştır. Araştırmanın yapılacağı kurum olan Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Başhekimliği’nden gerekli izin alınmıştır. Araştırmada kullanılacak olan “anne-baba stres ölçeği: YDYBÜ” için kullanım izni alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan 90 ebeveyn den %51,1’i (n=46) anne, %48,9’unun (n=44) baba olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1. Anne ve babalara ilişkin demografik özellikler (n=90)

Özellik	n	%
Ebeveyn		
Anne	46	51,1
Baba	44	48,9
Anne-yaş grubu		
19 yaş ve altı	3	6,5
20-24 yaş arası	13	28,3
25-29 yaş arası	10	21,8
30-34 yaş arası	14	30,4
35 yaş ve üstü	6	13,0
Anne-eğitim durumu		
İlkokul mezunu	6	13,0
Ortaokul mezunu	11	23,9
Lise mezunu	18	39,2
Üniversite ve üstü	11	23,9
Anne-meslek		
Ev hanımı	34	73,9
Memur	5	10,9
Serbest meslek	1	2,2
Özel sektör	6	13,0
Baba-yaş grubu		
20-24 yaş arası	2	4,6
25-29 yaş arası	13	29,5
30-34 yaş arası	17	38,6
35 yaş ve üstü	12	27,3
Baba-eğitim durumu		
İlkokul mezunu	5	11,4
Ortaokul mezunu	9	20,5
Lise mezunu	18	40,8
Üniversite ve üstü	12	27,3
Baba-meslek		
Memur	11	25,0
İşçi	13	29,6
Serbest meslek	7	15,9
Özel sektör	10	22,7
Çalışmıyor	3	6,8

Tablo 1 devamı

Sosyal güvence		
Yok	3	3,3
Emekli sandığı	18	20,0
SSK	59	65,6
Bağ-Kur	3	3,3
Yeşil kart	6	6,7
Özel sigorta	1	1,1
Gelir durumu		
Geliri giderinden az	13	14,4
Gelir gidere eşit	68	75,6
Geliri giderinden fazla	9	10,0
Oturulan yer		
Şehir merkezi	37	41,1
İlçe	33	36,7
Kasaba	2	2,2
Köy	18	20,0
Evlilik süresi		
0-3 yıl	44	48,8
4-6 yıl	14	15,6
7 yıl ve üzeri	32	35,6
Aile tipi		
Çekirdek aile	70	77,8
Geniş aile	20	22,2
Yaşayan çocuk sayısı		
İlk çocuk	46	51,1
2. çocuk	36	40,0
3. çocuk	8	8,9
Toplam	90	100,0

Çalışmadaki 55 bebekten %49,1'inin (n=27) kız iken %50,9'unun (n=28) erkek olduğu, %36,4'ünün 32-35 hafta aralığında ve %92,7'sinin doğum şeklinin sezaryen olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Çalışmaya katılan ebeveynlerin 1. değerlendirmede anne-baba stres ölçeği eğitim öncesi toplam puanı ortalaması 3,01±0,81, eğitim sonrası toplam puanı ise 2,85±0,9 olarak görülmüştür. İkinci değerlendirmede ise anne-baba stres ölçeği eğitim öncesi toplam puanı 3,1±0,74, eğitim sonrası toplam puanı 2,93±0,82 olarak bulunmuştur. Hem 1. değerlendirmede hem de 2. değerlendirmede eğitim öncesi ve eğitim sonrası "anne-baba stres ölçeği" toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır (p<0,05) (Tablo 3).

Çalışmaya katılan ebeveynlerin anne-baba stres ölçeği ve alt gruplarının puan ortalamaları ve standart sapmalarının dağılımları incelendiğinde; 1. ve 2. değerlendirme sonucunda, eğitim öncesi ile eğitim sonrası "görüntü ve sesler" alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiş (p>0,05) iken, eğitim öncesi ile eğitim

Tablo 2. Bebeklere ilişkin demografik özellikler (n=55)

Özellik	n	%
Bebek cinsiyeti		
Kız	27	49,1
Erkek	28	50,9
Gestasyon yaşı (hafta)		
24-27 hafta	9	16,4
28-31 hafta	17	30,8
32-35 hafta	20	36,4
36-37 hafta	9	16,4
Doğum şekli		
Normal spontane vajinal doğum	4	7,3
Sezaryen	51	92,7
Doğum kilosunu		
500-999 gr	7	12,8
1,000-1,999 gr	25	45,5
2,000-2,999 gr	17	30,8
3,000-3,500 gr	6	10,9
Majör tıbbi sorunlar		
PM (prematürite)	12	21,8
PM ikiz bebek	2	3,6
PM + solunum distres sendromu	33	60,0
Yenidoğanın geçici taşipnesi	8	14,6
Oksijen alma düzeyi		
Ventilatör ile oksijen desteği alıyor	11	20,0
Nazal cpapta oksijen desteği alıyor	43	78,2
Hood içi oksijen desteği alıyor	1	1,8
Toplam	55	100,0

sonrası "bebeğin görünümü ve davranışları" ve "bebekle ilişki ve anne baba rolü" alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (p<0,05) (Tablo 4, 5).

Bebeğin doğum haftalarına göre toplam stres ölçek puanları karşılaştırıldığında; 1. ve 2. değerlendirme sonucunda, bebeğin doğum haftaları arasında eğitim öncesi ve eğitim sonrası toplam stres puan ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p>0,05) (Tablo 6).

Tartışma

İnsanların ebeveyn olurken, bebekleri ile kalıcı bağlar kurma kapasitesi temel özelliklerindedir. Özellikle annelerde bu duygu hamilelik süresinde başlar ve çocuğun doğumuyla tam olarak gelişir. Fakat özel bakıma ihtiyaç duyan ve erken doğan bebeğin YDYBÜ'ne yatması ile yabancı oldukları ebeveynlik deneyiminin yanında bebeklerinin erken doğması var olan stresi daha da artırır. Ayrıca kritik bakım ortamı ve ebeveynlerden ayrı olması da bebek için stres kaynağı olacaktır.

Tablo 3. Anne-baba stres ölçeği ve alt gruplarının puan ortalamaları ve standart sapmalarının dağılları (n=90)

	Eğitim öncesi Ort ± SS	Eğitim sonrası Ort ± SS	t ; p
1. değerlendirme			
Anne-baba stres ölçeği	3,01±0,81 102,43±27,48	2,85±0,9 96,73±30,45	2,394; 0,019*
Ölçek alt gruplar			
Görüntüler ve sesler	2,63±0,9	2,56±0,94	0,724; 0,47
Bebeğin görünümü ve davranışları	3,05±1,03	2,87±1,13	1,948; 0,05*
Bebekle ilişki ve anne baba rolü	3,17±1,01	2,96±1,01	2,418; 0,018*
2. değerlendirme			
Anne-baba stres ölçeği	3,10±0,74 105,3±25,32	2,93±0,82 99,58±27,71	2,521; 0,01*
Ölçek alt gruplar			
Görüntüler ve sesler	2,63±0,9	2,56±0,94	2,743; 0,45
Bebeğin görünümü ve davranışları	3,18±0,91	3,0±0,97	2,198; 0,03*
Bebekle ilişki ve anne baba rolü	3,22±0,95	3,01±0,97	2,425; 0,01*

*:p<0,05, SS: Standart sapma, Ort: Ortalama

YDYBÜ hemşiresi, AMB anlayışı ile, aile üyelerinin bütüncül bir yaklaşımla daha az önemli gereksinimlerini de atlamamalı, onları bilgilendirmeli, güven sağlamalı, desteklemeli ve gereksinimlerini mutlaka karşılamalıdır.^{11,13,15}

Bu çalışma, YDYBÜ'ne prematüre bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerini azaltmaya yönelik verilen yatış eğitiminin etkinliğini değerlendirmek amacı ile yapılmıştır.

Ebeveynlerin YYBÜ anne-baba stres ölçeğinden aldıkları genel puan ortalaması 1. değerlendirmeye göre eğitim öncesi 3,01±0,81, eğitim sonrası ise 2,85±0,9, 2. değerlendirmeye göre eğitim öncesi 3,10±0,74, eğitim sonrası ise 2,93±0,82 olarak saptanmıştır. Literatür incelendiğinde; Çekin'in¹⁷ bir üniversite hastanesi YDYBÜ'nde prematüre bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeyi ve baş etme yöntemlerini incelediği araştırmada YYBÜ anne-baba stres ölçeği toplam puan ortalaması 3,23±0,98 olarak bildirilmiştir.¹⁷ Preyde ve Ardal'in²¹ YDYBÜ'nde preterm bebeği yatan anneler üzerinde yaptığı araştırmada YYBÜ anne-baba stres ölçeği genel toplam puan ortalaması deney grubunda 3,18±0,86, kontrol grubu ise 3,28±0,68 olarak saptanmıştır.²¹ Erdev ve ark.'nin²² YDYBÜ'de bireysel odada uygulanan AMB'nin, anne-bebek etkileşimine katkısının incelendiği araştırmada; grup 1'deki anneler YDYBÜ'deki bireysel bir odada erken doğan bebekleri ile hastaneye yatırılmış, grup 2'deki anneler hastaneye yatırılmamış, ancak bebeklerini ziyaret etme ve istedikleri zaman onlarla birlikte vakit geçirme fırsatı verilmiştir. Üçüncü ayda anneler ebeveyn stresi, doğum sonrası depresyon ve kırılgnalık algısı yönünden değerlendirilmiştir. Sonuç olarak grup 2'de ortalama depresyon, stres ve kırılgnalık skorları daha yüksek olmasına rağmen, gruplar arasında anlamlı fark olmadığı ve postpartum depresyon oranının grup 2'de

iki kattan fazla olduğu, ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bildirilmiştir. Çalışmamız bulguları literatür ile karşılaştırıldığında literatür ile benzer sonuçlar elde edilmiş olup bebeklerin prematüre olması, YDYBÜ'ne yatışlarının yapılması, bilinmeyen yabancı ortam, bebeğe uygulanacak bilinmeyen girişimler ve bebeğin iyileşip iyileşmeyeceği yönündeki korkuların ebeveynlerin stres düzeyini artırdığı düşünölmektedir.

Çalışmada "görüntü ve sesler" adlı alt boyutunda, 1. değerlendirmeye göre puan ortalaması eğitim öncesi 2,63±0,9, eğitim sonrası 2,56±0,94, 2. değerlendirmeye göre eğitim öncesi 2,63±0,9, eğitim sonrası 2,56±0,94 olarak saptanmış olup aralarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Literatür incelendiğinde; Konaklı²³ tarafından annelerle yapılan araştırmada "görüntüler ve sesler" başlıklı stres toplam puanları ortalaması 18,25±5,26 iken, Preyde ve Ardal²¹ tarafından yapılan araştırmada, deney grubu ebeveynlerin görüntü ve sesler alt grubu puan ortalaması 2,47±1,13, kontrol grubu ebeveynlerin puan ortalaması 2,67±1,09'dur.^{21,23} Montirosso ve ark.'nin²⁴ yaptığı araştırmada ise ebeveynlerin görüntü ve sesler alt grubu puan ortalaması 2,5±0,8, Franck ve ark.'nin²⁵ İngiltere'deki araştırmasında ise 2,5±0,8 olarak bildirilmiştir.^{24,25} Çalışmamız bulguları ile literatür karşılaştırıldığında benzer sonuçlar saptanmış olup, Konaklı'nın²³ 2015 yılındaki araştırmasında ve çalışmamızda en fazla puanı kalp izleme cihazından çıkan seslerle, bebeğin bir solunum cihazına bağlı olması alır iken, en az puanı ünitede fazla sayıda kişinin çalışması almıştır. Bu sonuçlara göre ailelerin sağlık personeline güvendiği, kişi sayısının fazla olmasının ebeveynleri olumsuz etkilemediği ancak, bebeklerinin bir solunum cihazına bağlı olması ve etrafında bulunan monitör ve seslerden olumsuz etkilendikleri düşünölmektedir.

Tablo 4. 1. Değerlendirmeye göre anne-baba stres ölçeği alt gruplarının soru bazında puan ortalamaları ve standart sapmalarının dağıllmaları (n=90)

Birinci değerlendirme	Eğitim öncesi Ort ± SS	Eğitim sonrası Ort ± SS	t; p
Görüntüler ve sesler	2,63±0,9	2,56±0,94	0,724; 0,47
Kalp atışını izleme cihazı ve aletlerin varlığı	2,59±1,17	2,39±1,206	
Kalp atışını izleme cihazı ve aletlerin çıkardığı sesler	2,61±1,26	2,66±1,282	
Kalp atışını izleme cihazından çıkan ani sesler	3,19±1,332	3,16±1,271	
Odadaki diğer hasta bebekler	2,07±1,11	2,12±1,11	
Ünitede fazla sayıda kişinin çalışması	1,81±1,179	1,96±1,189	
Bebeğimin bir solunum cihazına bağlı olması	3,49±1,359	3,07±1,372	
Bebeğin görünümü ve davranışları	3,05±1,03	2,87±1,13	1,948; 0,05*
Bebeğime bağlanan veya yakınında yer alan tüpler ve aletler	3,09±1,321	2,7±1,249	
Bebeğimin derisinde yara-bere veya kesiklerin olması	2,96±1,792	2,81±1,628	
Bebeğimin renginin her zamanki gibi olmaması (örneğin; soluk görünümü veya sarılık olması)	2,81±1,767	2,7±1,672	
Bebeğimin solunumunun her zamanki gibi olmaması ya da çok hızlı veya düzensiz olması	3,64±1,36	3,33±1,414	
Bebeğimin çok küçük görünmesi	3,3±1,394	2,92±1,173	
Bebeğimin derisinin buruşuk görünmesi	2,33±1,507	2,46±1,342	
Bebeğime birtakım iğneler ve/veya tüplerin takılmış olması	3,38±1,354	2,92±1,334	
Bebeğimin tüple (boruyla) veya damardan (serumla) besleniyor olması	3,16±1,365	3±1,132	
Bebeğim acı/ağrı çekiyor görüldüğünde	3,73±1,505	3,27±1,766	
Bebeğimin hoşnutsuz/memnuniyetsiz görünümü	3,21±1,659	3,03±1,699	
Bebeğimin güçsüz/zayıf görünüşü	3,53±1,508	3,19±1,429	
Bebeğimin ani ve huzursuz hareketleri	3,16±1,572	3,04±1,398	
Bebeğimin diğer bebekler gibi ağlamaması	2,86±1,59	2,56±1,439	
Bebeğimin uzun süre ağlaması	2,41±1,817	2,83±1,588	
Bebeğimin korkmuş görünmesi	2,91±1,888	2,81±1,792	
Bebeğimin renginin aniden değiştini görmem (örneğin; soluk görünmesi veya morarması)	2,68±2,108	2,67±1,96	
Bebeğimin solunumunun durduğunu görmem	2,61±2,326	2,61±2,145	
Bebekle ilişki ve anne baba rolü	3,17±1,01	2,96±1,01	2,418; 0,018*
Bebeğimden ayrı olmam	4,17±0,951	3,72±1,081	
Bebeğimi besleyemem	3,77±1,264	3,5±1,247	
Bebeğimin bakımını yapamam (örneğin; bezini değiştirmek, banyo yaptırmak)	3,41±1,564	3,13±1,463	
İstedim zaman bebeğimi kucağıma alamam	3,8±1,367	3,48±1,343	
Bebeğimi ağrı ve acı veren uygulamalardan koruyamamam ve çaresiz hissetmem	3,67±1,492	3,23±1,536	
Bu zaman esnasında bebeğime nasıl yardım edeceğim konusunda çaresizlik hissetmem	3,61±1,269	3,22±1,314	
Bebeğimle yalnız kalamamam	3,22±1,396	3,07±1,296	
Bazen bebeğimin görünüşünü hatırlayamamam	2,46±1,768	2,47±1,711	
Bebeğimi diğer aile üyelerime/yakınlarıma gösterememem	2,48±1,424	2,42±1,414	
Bebeğime dokunmaktan veya kucaklamaktan korkuyor olmam	2,56±1,573	2,49±1,595	
Personelin bebeğime benden daha yakın olduklarını hissetmem	1,78±1,314	1,8±1,334	

*:p<0,05, SS: Standart sapma, Ort: Ortalama

Çalışmamızda sadece "görüntü ve sesler" adlı alt boyutunda anlamlı farklılık bulunulmamış olup, bebeklerinin bir solunum cihazına bağlı olmasının ebeveynlerde büyük bir stres yarattığı ve ebeveynler cihazların işleyişini takip edemedikleri için kendilerini çaresiz hissettikleri, verilen eğitime rağmen

streslerinin azalmadığı düşünölmüştür. Sağlık personeli ortamdaki cihazları tanıtır, hangi durumlarda alarm çaldığı ve nasıl bir yol izlendiği hakkında bilgi verirse ebeveynlerin bu bilinmeyen korkusu da en aza indirilmiş olacaktır. Hem 1. değerlendirmede hem de 2. değerlendirmede eğitim

Tablo 5. 2. Değerlendirmeye göre anne-baba stres ölçęđi alt gruplarının puan ortalamaları ve standart sapma dağılımları (n=90)

İkinci değerlendirme	Eğitim öncesi	Eğitim sonrası	t; p
	Ort ± SS	Ort ± SS	
Görüntüler ve sesler	2,63±0,9	2,56±0,94	
Kalp atışını izleme cihazı ve aletlerin varlığı	2,59±1,17	2,39±1,206	2,743; 0,459
Kalp atışını izleme cihazı ve aletlerin çıkardığı sesler	2,61±1,26	2,66±1,282	
Kalp atışını izleme cihazından çıkan ani sesler	3,19±1,332	3,16±1,271	
Odadaki diğer hasta bebekler	2,07±1,11	2,12±1,11	
Ünitede fazla sayıda kişinin çalışması	1,81±1,179	1,96±1,189	
Bebeğimin bir solunum cihazına bağlı olması	3,51±1,309	3,08±1,351	
Bebeğin görünümü ve davranışları	3,18±0,91	3,0±0,97	2,198; 0,031*
Bebeğime bağlanan veya yakınında yer alan tüpler ve aletler	3,11±1,276	2,74±1,167	
Bebeğimin derisinde yara-bere veya kesiklerin olması	3,1±1,573	2,97±1,378	
Bebeğimin renginin her zamanki gibi olmaması (örneğin; soluk görünümü veya sarılık olması)	3,0±1,484	2,89±1,386	
Bebeğimin solunumunun her zamanki gibi olmaması ya da çok hızlı veya düzensiz olması	3,68±1,279	3,39±1,296	
Bebeğimin çok küçük görünmesi	3,33±1,324	2,97±1,075	
Bebeğimin derisinin buruşuk görünmesi	2,48±1,309	2,56±1,181	
Bebeğime birtakım iğneler ve/veya tüplerin takılmış olması	3,39±1,33	2,97±1,249	
Bebeğimin tüple (boruyla) veya damardan (serumla) besleniyor olması	3,17±1,343	3±1,132	
Bebeğim acı/ağrı çekiyor görüldüğünde	3,82±1,295	3,4±1,535	
Bebeğimin hoşnutsuz/memnuniyetsiz görünümü	3,34±1,415	3,21±1,394	
Bebeğimin güçsüz/zayıf görünüşü	3,62±1,312	3,26±1,294	
Bebeğimin ani ve huzursuz hareketleri	3,27±1,364	3,16±1,17	
Bebeğimin diğer bebekler gibi ağlamaması	2,97±1,41	2,67±1,263	
Bebeğimin uzun süre ağlaması	2,66±1,515	2,97±1,369	
Bebeğimin korkmuş görünmesi	3,13±1,559	3,02±1,476	
Bebeğimin renginin aniden değiştğini görmem (örneğin; soluk görünmesi veya morarması)	2,99±1,726	2,96±1,579	
Bebeğimin solunumunun durduğunu görmem	3±1,896	2,96±1,735	
Bebekle ilişki ve anne baba rolü	3,22±0,95	3,01±0,97	2,425; 0,017*
Bebeğimden ayrı olmam	4,17±0,951	3,72±1,081	
Bebeğimi besleyemem	3,79±1,204	3,53±1,163	
Bebeğimin bakımını yapamam (örneğin; bezini değiştirmek, banyo yaptırmak)	3,49±1,408	3,19±1,357	
İsteddiğim zaman bebeğimi kucağıma alamam	3,82±1,312	3,49±1,318	
Bebeğimi ağrı ve acı veren uygulamalardan koruyamamam ve çaresiz hissetmem	3,73±1,339	3,29±1,432	
Bu zaman esnasında bebeğime nasıl yardım edeceğim konusunda çaresizlik hissetmem	3,62±1,241	3,24±1,266	
Bebeğimle yalnız kalamamam	3,23±1,374	3,07±1,296	
Bazen bebeğimin görünüşünü hatırlayamamam	2,61±1,577	2,64±1,479	
Bebeğimi diğer aile üyelerime/yakınlarıma gösterememem	2,53±1,342	2,49±1,318	
Bebeğime dokunmaktan veya kucaklamaktan korkuyor olmam	2,62±1,481	2,59±1,46	
Personelin bebeğime benden daha yakın olduklarını hissetmem	1,84±1,244	1,9±1,227	

*:p<0,05, Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

öncesi ile eğitim sonrası arasında farklılık çıkmamasının, ebeveynlerin ortamdan kaynaklanan stres düzeylerinin ve kendi stres düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı düşünölmektedir.

Çalışmada "bebeğin görünümü ve davranışları" adlı alt boyutunda, 1. değerlendirmeye göre puan ortalaması

eğitim öncesi 3,05±1,03, eğitim sonrası 2,87±1,13; 2. değerlendirmeye göre eğitim öncesi 3,18±0,91, eğitim sonrası 3,0±0,97 olarak saptanmış olup istatistiksel olarak aralarında anlamlı fark bulunmuştur. Literatür incelendiğinde; Konaklı²³ tarafından annelerle yapılan araştırmada toplam stres puanları ortalaması 50,21±16,55 iken, Preyde ve

Tablo 6. Bebeğin doğum haftalarına göre stres ölçek puanlarının karşılaştırılması

Bebeğin doğum haftası	Eğitim öncesi stres puanı				Eğitim sonrası stres puanı			
	n	Toplam puan ort.	SS	F; p	n	Toplam puan ort.	SS	F; p
Birinci değerlendirme								
24-27 hafta	9	115,11	21,791	0,773; 0,514	9	119,00	26,847	2,278; 0,091
28-31 hafta	17	98,18	27,607		17	88,18	28,769	
32-35 hafta	20	103,75	28,345		20	100,80	32,144	
36-37 hafta	9	106,00	28,684		9	90,67	31,575	
İkinci değerlendirme								
24-27 hafta	9	116,33	21,685	0,707; 0,552	9	120,11	26,751	2,332; 0,085
28-31 hafta	17	101,35	25,576		17	91,65	25,424	
32-35 hafta	20	106,80	25,362		20	103,40	28,513	
36-37 hafta	9	109,00	28,107		9	94,44	29,471	

Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

Ardal²¹ yaptığı araştırmada, deney grubu ebeveynlerin bebeğin görünümü ve davranışları alt grubu puan ortalaması 3,41±0,99, kontrol grubu ebeveynlerin puan ortalaması 3,56±0,82 olarak belirlenmiş, Montirosso ve ark.'nın²⁴ yaptığı araştırmada ise bebeğin görünümü ve davranışları alt grubu puan ortalaması 2,8±0,9 olarak belirlenmiştir.²¹⁻²⁴ Çalışma bulguları literatür ile karşılaştırıldığında; literatür ile benzer sonuçlar olduğu görölmüş olup, annelerin en fazla bebeğinin acı/ağrı çekiyor gibi görünmesinden, bebeğinin zayıf ve güçsüz görünmesinden ve bebeğine bir takım iğne/tüplerin takılı olmasından dolayı çok stresli oldukları, bebeğinin derisinin buruşuk görünmesinden ve diğer bebekler gibi ağlamamasından en az etkilendikleri saptanmıştır. Bu sonucun oluşmasında; yoğun bakımda yapılan uygulamalardan dolayı bebeklerinin acı çektiklerini, küçük görünümdeki bebeklerinin ebeveyn olarak yanlarında olamamalarından dolayı "zayıf ve güçsüz" olarak nitelendirdikleri düşünölmektedir.

Çalışmada "bebekle ilişki ve anne baba rolü" alt boyutunda, 1. değerlendirmeye göre puan ortalaması eğitim öncesi 3,17±1,01, eğitim sonrası 2,96±1,01; 2. değerlendirmeye göre eğitim öncesi 3,22±0,95, eğitim sonrası 3,01±0,97 olarak saptanmış olup istatistiksel olarak aralarında anlamlı fark bulunmuştur. Literatür incelendiğinde; Konaklı²³ tarafından yapılan araştırmada toplam stres puanları ortalaması 35,65±8,93, Montirosso ve ark.'nın²⁴ yaptığı araştırmada anne baba rolü alt grubu puan ortalaması 3,4±0,9 olarak bildirilmiş ve YYBÜ'nde bebeği yatan ebeveynlerin rollerini yerine getirememelerinde dolayı stres düzeyleri yüksek bulunmuştur.^{23,24} Franck ve ark.²⁵ tarafından İngiliz annelerle yapılan araştırmada ise anne baba rolü alt grubu puan ortalaması 2,98±0,91 olarak bildirilmiştir.²⁵ Çalışma bulguları literatür ile karşılaştırıldığında literatür ile benzer sonuçlar olduğu görölmüştür. Çalışmamıza katılan

ebeveynlerin "bebekle ilişki ve anne-baba rolü" alt boyutunda en çok puanı bebeğinden ayrı olmak, bebeğini ağrı ve acı veren uygulamalardan koruyamamak ve çaresiz hissetmek ve istediği zaman bebeğini kucağına alamamaktan aldıkları belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak, bebeklerinden ayrı oldukları için ebeveynlik rollerini yerine getiremediklerini düşünmeleri, ebeveynlerin bebeğinin bakımını sürdürmede kontrol kaybı hissetmeleri olarak yorumlanmıştır. En az puanı ise, 1,84±1,24 ortalaması ile "personelin bebeğime benden daha yakın olduklarını hissetmem" olduğu belirlenmiş olup, anne ve babaların, çalışan personelin bebeklerine ne kadar yakın olursa o kadar iyi bakıldığını hissettikleri şeklinde düşünölmüştür.

Çalışmamızda, bebeğin doğum haftalarına göre toplam stres ölçek puanları karşılaştırıldığında, 1. ve 2. değerlendirme sonucunda, bebeğin doğum haftaları arasında eğitim öncesi ve eğitim sonrası stres puan ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görölmemiştir. Literatür incelendiğinde; Güra ve ark.²⁶ tarafından postpartum maternal depresyon nedenleri ve preterm bebeklerde büyüme üzerine etkilerinin incelendiği prematüre bebek anneleriyle yapılan araştırmada, gestasyon yaşı, doğum ağırlığı, hastanede kalma süresi, yoğun bakımda yatış süresi ve anne sütü ile beslenme gibi bebeğe ait risk faktörlerinin doğum sonu depresyonda etkili faktörler olmadığı bildirilmiştir.²⁶ Yine Çelen ve Arslan'ın¹³ yaptığı araştırmada, prematüre bebeklerin gestasyon haftaları ile annelerin ve babaların durumluk ve sürekli kaygı ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde, puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı bildirilmiştir.¹³ Çalışma bulguları literatür ile karşılaştırıldığında literatür ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonucun YDYBÜ, erken ya da bir sağlık sorunu ile doğan bebeklerin gerekli tedavi, takip ve yaşam desteğinin verilmesinden, bebeklerin enfeksiyonlardan

korunması için kapalı olarak tasarlanan özel ünite olmasından kaynakladığı düşünölmektedir. Çalışma sonucundan anlaşıldığı üzere ebeveynlerin haftalarına bakmaksızın bebeklerinin bir yoğun bakım ünitesinde olması, gerekli tedavi sırasında küvöz içerisinde olması, istediği anda onu görememesi ve dokunamaması gibi nedenlerden dolayı büyük stres yaşadıkları belirlenmiştir.

Sonuç

Araştırmada, çalışmaya katılan ebeveynlerin 1. değerlendirmede anne-baba stres ölçeği eğitim öncesi toplam puanı ortalaması 3,01±0,81, eğitim sonrası toplam puanı 2,85±0,9 olarak bulunmuştur. İkinci değerlendirmede ise anne-baba stres ölçeği eğitim öncesi toplam puanı 3,1±0,74, eğitim sonrası toplam puanı 2,93±0,82 olarak bulunmuştur. Hem 1. değerlendirmede hem de 2. değerlendirmede eğitim öncesi ve eğitim sonrası "anne-baba stres ölçeği" toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır (p<0,05) ve var olan streslerinin anlamlı derecede azaldığı sonucuna varılmıştır.

Etik

Etik Kurul Onayı: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (02.03.2016/106) alınmıştır.

Hasta Onayı: Araştırmaya katılan ebeveynlerinden yazılı ve sözlü onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Editörler kurulu dışında olan kişiler tarafından değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: S.D., A.T., Dizayn: S.D., A.T., Veri Toplama veya İşleme: S.D., Analiz veya Yorumlama: S.D., A.T., Literatür Arama: S.D., A.T., Yazan: S.D., A.T.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

1. TC Sağlık Bakanlığı. Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşireliği Kurs Kitapçığı. 2012.
2. Binarbası P, Akın Y, Narter F, Telatar B, Polatoğlu E, ve ark. Geç Preterm Yenidoğanlarda Hastalık ve Ölüm Oranları. Türk Pediatri Arşivi. 2013;48:17-22.
3. Aykanat B, Gözen D. Çocuk Sağlığı Hemşireliğinde Aile Merkezli Bakım Yaklaşımı. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2014;3:683-95.
4. Erdeve Ö, Atasay B, Arsan S, Türmen T. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Yatış Deneyiminin Aile ve Prematüre Bebek Üzerine Etkileri. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları. 2008;51:104-9.

5. Oflaz F. Hasta Çocuk ve Ebeveynlerinin Pediatrik Yoğun Bakım Deneyimi ve Travmatik Stres. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2008;12:53-9.
6. Konukbay D, Arslan F. Yenidoğan Yoğunbakım Ünitesinde Yatan Yenidoğan Ailelerinin Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2011;14:16-22.
7. Çalışır H, Şeker S, Güler F, Anaç GT, Türkmen M. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Yatan Ebeveynlerin Gereksinimleri ve Kaygı Düzeyleri. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2008;12:31-44.
8. Özyazıcıoğlu N, Tüfekci FG. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebekleri Bakım Alan Annelerin Kaygı Ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2009;12:66-73.
9. Baker C. Preventing ICU syndrome in children. Paediatr Nurs. 2004;16:32-5.
10. Frazier SK, Moser DK, Daley LK, McKinley S, Riegel B, et al. Critical care nurses' beliefs about and reported management of anxiety. Am J Crit Care. 2003;12:19-27.
11. Obeidat HM, Bond EA, Callister LC. The parental experience of having an infant in the newborn intensive care unit. J Perinat Educ. 2009;18:23-9.
12. Erdeve Ö. Aile Merkezli Bakım ve Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi Tasarımında Ailenin Yeri. Gülhane Tıp Derg. 2009;51:199-203.
13. Çelen R, Arslan FT. The Anxiety Levels of the Parents of Premature Infants and Related Factors. The Journal of Pediatric Research. 2017;4:68-74.
14. Öztürk C, Ayar D. Pediatri Hemşireliğinde Aile Merkezli Bakım. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2014;7:314-20.
15. Özgürsoy BN, Durmaz Akyol A. Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Hastaların Ailelerinin Gereksinimleri. Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi. 2008;12:33-8.
16. Kuo DZ, Houtrow AJ, Arango P, Kuhlthau KA, Simmons JM, et al. Family-centered care: current applications and future directions in pediatric health care. Matern Child Health J. 2012;16:297-305.
17. Çekin B. Bir Üniversite Hastanesi Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Prematüre Bebeği Yatan Ebeveynlerin Stres Düzeyleri ve Başıetme Yöntemleri [TÜRKAN TURAN]. Denizli: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Pamukkale Üniversitesi. 2014.
18. Başkale H, Serçekuş P. Anne Sütünün Saklama Koşullarına Yönelik Güncel Bilgi ve Uygulamalar. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2014;7:311-4.
19. Miles MS, Funk SG, Carlson J. Parental Stressor Scale: neonatal intensive care unit. Nurs Res. 1993;42:148-52.
20. Turan T, Başbakkal Z. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi Anne-Baba Stres Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2006;13:32-42.
21. Preyde M, Ardal F. Effectiveness of a parent "buddy" program for mothers of very preterm infants in a neonatal intensive care unit. CMAJ. 2003;168:969-73.
22. Erdeve O, Arsan S, Canpolat FE, Ertem IO, Karagol BS, ve ark. Does individual room implemented family-centered care contribute to mother-infant interaction in preterm deliveries necessitating neonatal intensive care unit hospitalization? Am J Perinatol. 2009;26:159-64.

23. Konaklı K. Prematüre Bebeklerin Annelerinin Yenidoğan Yoğun Bakım Ortamında Deneyimlerinin Belirlenmesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul Medipol Üniversitesi. 2015.
24. Montirosso R, Provenzi L, Calciolari G, Borgatti R; NEO-ACQUA Study Group. Measuring maternal stress and perceived support in 25 Italian NICUs. *Acta Paediatr.* 2012;101:136-42.
25. Franck LS, Cox S, Allen A, Winter I. Measuring neonatal intensive care unit-related parental stress. *J Adv Nurs.* 2005;49:608-15.
26. Güra A, Çiğ HÖ, Ongun H, Eryılmaz M, Oygür N. Postpartum Maternal Depresyon Nedenleri ve Preterm Bebeklerde Büyüme Üzerine Etkileri. *Çocuk Dergisi.* 2004;4:168-72.